

Izhaja vsak petek. Posamezna št. 10 din. Prilogo »Uradni vestnik okraja Koper« prejema naročniki brezplačno. Celoletna naročnina 500, polletna 250, četrtletna pa 130 din. Za inozemstvo letno 1000 din ali 3 in pol dolarja. Tek. rač. pri Kom. banki v Kopru 65-KBI-Z-181.

Ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik Ivan Renko. Izdaja časopisno založniško podjetje »Slovenski Jadran« v Kopru. Uredništvo in uprava v Kopru, Santorjeva ulica 26, telefon šte. 170. Tiska tiskarna »Jadran« v Kopru. Rokopisov ne vračamo.

S prve konference Zveze komunistov koprškega okraja

ZA RAZVOJ SOCIALISTIČNIH ODNOSOV SMO V PRVI VRSTI ODGOVORNI KOMUNISTI

Portorož, 22. februarja. Danes dopoldne se je začela v dvorani Palace hotela prva konferenca ZK koprškega okraja. Dejstvo, da so se ob tej priložnosti prvič zbrali delegati vseh osnovnih organizacij ZK novega koprškega okraja na svoje delovno posvetovanje, daje konferenci izreden pomen. Na dnevnem redu konference so mnoga pereča vprašanja, ki nakazujejo neposredno nalogo komunistov na vseh področjih družbenega življenja.

Razen delegatov so se udeležili konference tudi mnogi gostje, med njimi član Izvršnega komiteja CK ZKS Stane Kavčič, člani CK ZKS Boris Zihnerl, Vlado Kozak in Branko Babič, član Izvršnega sveta LRS Julij Beltram, sekretar CK ZKS Nova Gorica Tine Remškar, član OK ZKH Pulj Vanja Vranjica in drugi.

Zbrane goste in delegate je pozdravil sekretar začasnega komiteja ZKS Koper Albert Jakopič-Kajtimir, na kar je konferenca začela z delom. Po izvolitvi delovnega predsedstva in komisij ter sklepa konference, da se ne čita poročilo organizacijskega sekretariata, ker so ga delegati dobili že 10 dni pred konferenco in se seznanili z vsebino, je podal svoje poročilo sekretar začasnega komiteja Albert Jakopič-Kajtimir.

V uvodnem delu svojega poročila je sekretar začasnega komiteja OK ZKS Koper tovariš Albert Jakopič-Kajtimir govoril o izrednem ugledu, ki ga ima socialistična Jugoslavija v svetu in dejal med drugim:

ZAVEDATI SE MORAMO, DA SI SAMI REŽEMO KRUH

»Napredne sile v svetu — in samo v te veruje človeštvo! — ocenjujejo stalno razširjanje in poglobljanje jugoslovanske socialistične demokracije tako ugodno, da moramo predvsem v tem iskati vzrokov za ta naš veliki ugled v svetu. Škoda je samo v tem, da se mnogi naši komunisti ne zavedajo tega, kar so dobro razumeli glede razvoja naših socialističnih odnosov na gospodarski osnovi že premnogi tuji ugledni opazovalci. Če bi namreč tudi vsi naši komunisti v vsakem našem novem zakonu, uredbi ali ukrepu videli in razumeli tisto rdečo nit, ki neprestano vodi k čim

popolnejšemu družbenemu upravljanju vseh naših javnih stvari in k soodločanju slednjega našega državljana, se pravi, k dejanski oblasti najširših delovnih množic, tedaj bi menda le verjeli, da si pri nas prav te delovne množice res že same režejo kruh, in ko se bodo tega docela zavedale in se tudi navadile organiziranega in demokratičnega upravljanja, si bodo rezale čedalje boljši — ne pa čedalje slabši kos kruha.

Ko se bodo pri nas tega zavedali vsi komunisti, bodo šle vse naše stvari hitreje in bolje naprej. Ko pa se bodo tega zavedali vsi naši delovni ljudje, bodo znale na primer tudi naše delovne množice hitro in ostro obračunati z vsemi takšnimi družbenimi škodljivci, ki danes po naših podjetjih, zadrugah in drugod še nezakazovano delajo škodo skupnosti ter tako v občo škodo vlečejo voz našega skupnega blagostanja nazaj.

Menim, da je predvsem v takem spoznanju naše stvarnosti rešitev

uganke o dejansko velikem ugledu socialistične Jugoslavije v svetu.

Ko je sekretar okrajnega komiteja poročal o delu okrajnega komiteja, občinskih komitejev in osnovnih organizacij v preteklem letu, pri čemer je analiziral narejene napake, je najprej spregovoril

O NUJNOSTI IDEJNO POLITIČNEGA IZOBRAŽEVANJA

»Ker je poročilo organizacijskega sekretariata zajelo skoro vse pango naše družbene dejavnosti, bi se v tem poročilu omejil predvsem na tiste ključne probleme in smernice za njihovo reševanje, ki jih moramo v bodoče z vso odgovornostjo upoštevati, če ne želimo biti mi komunisti nekakšen ukazujoči štab in tudi operativa, temveč da bomo to, kar bi morali biti — učitelji množic v beja za socialistično izgradnjo in napredek. Ko sem dejal učitelji množic, sem imel v mislih predvsem to, da moramo v nastopajočem obdobju narediti za

ideološko izgradnjo naših komunistov mnogo več kakor doslej.

»Naši ljudje pa čutijo potrebo in so žejni izobrazbe, samo mi smo z okrajnim komitejem vred temu delu posvečali premalo pažnje. Sicer smo imeli najrazličnejše seminarje, tečaje, predavanja itd., toda vse to je bilo po navadi preveč usmerjeno le na reševanje konkretnih vprašanj, namesto da bi dajali našemu kadru predvsem znanje za razumevanje osnov politike Zveze komunistov, saj brez teh noben član Zveze komunistov pri vsej svoji predanosti in dobri volji ne more doumeti mnogih naših ukrepov, zaradi česar tudi ne ve, kaj mora braniti in proti čemu naj se bori. Komunisti bo usposobilo za zavestno socialistično akcijo le globoko spoznavanje osnovnih zakonitosti našega družbenega in gospodarskega razvoja, naših smotrov in prizadevanj v zunanji in notranji politiki. Le s spoznavanjem marksističnih osnov jih razni pojavi in ukrepi v gospodarstvu, notranji in zunanji politiki ne bodo vrgli iz tira, le tako oboroženi jih bodo

Sekretar OK ZKS Koper Albert Jakopič-Kajtimir začenja konferenco

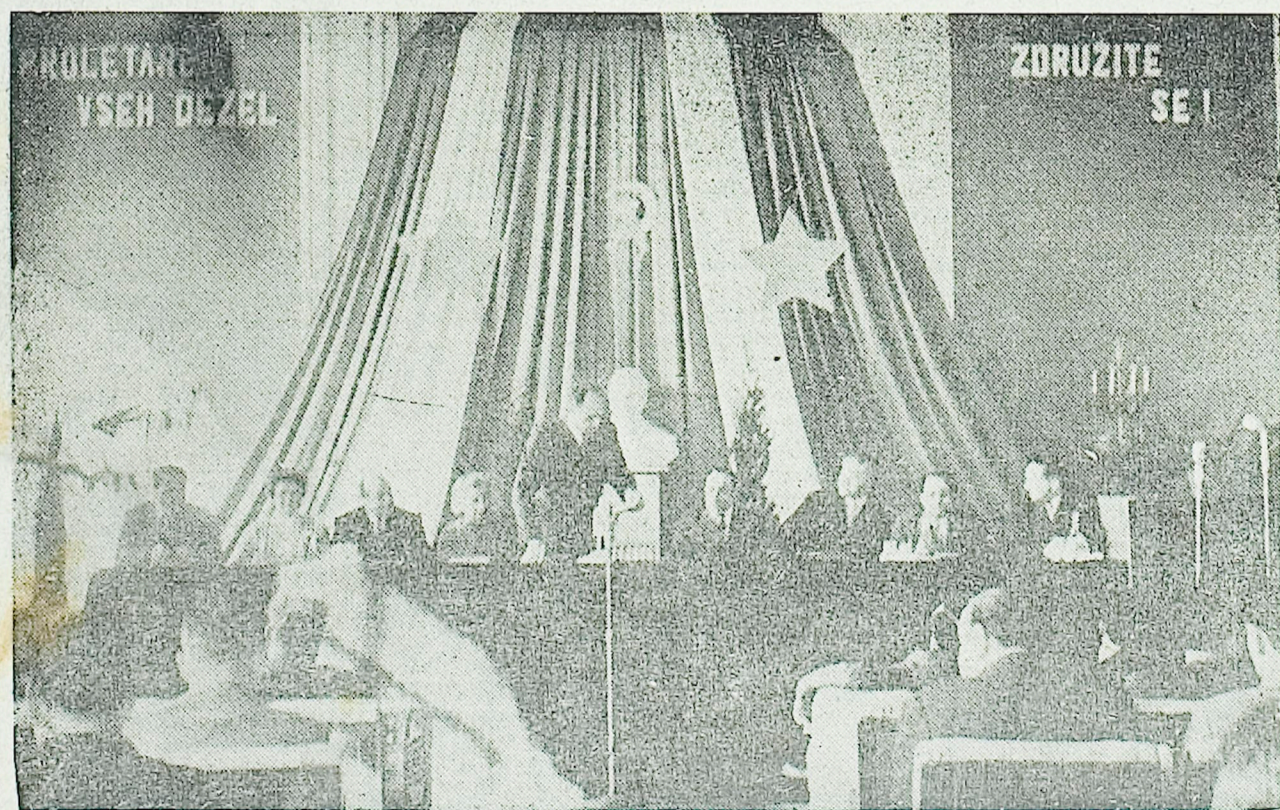
znali tolmačiti, hkrati pa se bodo le tako naučili boriti se bolj proti vzrokom kot šele proti posledicam, ki jih povzroča delovanje tako objektivni kot subjektivni ostankov preteklosti, razen tega pa moramo pri nas obvladovati še najraznovrstnejše sovražne dejavnosti in vplive, ki so za naš obmejni okraj posebno značilni.

Biti moramo pobudniki in usmerjevalci vsega dela

»Zato je boj za ideološko izgradnjo in socialistično usmerjenost ena izmed osnovnih nalog v organizacijah Zveze komunistov na vseh področjih družbenega udejstvovanja. Nedvomno je v kompleksu nalog, ki jih imamo pred nami, to področje eno najvažnejših, pa tudi najtežavnejših. Najtežavnejše je po eni strani zato, ker bo zahtevalo dokaj neumornega in do skrajnosti potrpežljivega dela, po drugi strani

pa zato, ker čutimo na vseh področjih dejavnosti naših komunistov pomanjkanje orientacije v tej smeri. Predvsem pa manjka tiste globoke odgovornosti, ki bi jo moral imeti vsak komunist na svojem delovnem mestu, odgovornosti za ves nadaljnji razvoj socialistične miselnosti in odnosov. Vzemimo za primer naše »Svobode!« Vodijo jih komunisti. Pa ne vem, če je katera — in to so delavska izobraževalna društva! — posvetila prednost političnemu in strokovnemu izobraževanju našega delavstva. Ne mislim podcenjevati pevskih zborov, dramskih odsekov in še vrsto drugih dejavnosti, toda za delavca, člana upravnega odbora, delavskega sveta ali zbora proizvajalcev je premalo, če zna samo peti. Tudi

druge organizacije, društva in uprave po podjetjih posvečajo temu problemu dokaj premalo pozornosti. Posebno pa je ta naloga važna na našem področju, kjer imamo v porojevanju mlade industrije opravka predvsem samo z mladimi kolektivi. Povsem napačen je izgovor, češ da je politično in strokovno izobraževanje delavcev po naših kolektivih predvsem stvar sindikatov — čeprav naj bi sindikati res bili organizator tega dela — saj moramo stremeti, da izkoristimo za to prepotrebno izobraževanje prav vse organizacijske oblike naše družbene dejavnosti. Povsod pa morajo biti komunisti tisti, ki bodo iniciatorji in usmerjevalci vsakršnega dela na socialističnem formiranju naših ljudi.

Delovno predsedstvo konference. Predsednik Svetozar Polič predlaga dnevni red.

Poslednji delavec naj čuti polno soodgovornost za uspeh svojega podjetja

Med naštevanjem nekaterih napačnih pojmovanj je tovariš Jakopič analiziral tudi pojave birokratizma, ki je v naših pogojih »najnevarnejši sovražnik porajajočega se demokratičnega mehanizma v naših tovarnah, obratih, podjetjih, pa tudi v drugih demokratičnih oblikah družbenega upravljanja«. Ko je govoril o dveh vrstah birokratizma, je med drugim dejal:

»Posebno v našem okraju imamo na primer stalno opravka s podcenjevanjem tehničnega strokovnega kadra, z odporom proti boljši organizaciji dela, imamo pojave uravnilovke, nepoznavanja kompetenc delavskih svetov in upravnih odborov. Pri nas pada mnogo krivde za takšne slabosti kaj hitro na birokratizem, pod katerim seveda vedno smatrajo direktorja, okraj, re-

publiko ali federacijo, toda dozdeva se mi, da nevarnost birokratizma s teh strani ni tako velika. Večja nevarnost je za nas v pomanjkanju odgovornosti in kolektivnega čuta med komunisti v odnosu do vseh ukrepov, ki naj dosežejo rentabilnost vsake dejavnosti na katerem koli področju. Krivično bi bilo na primer očitati vodstvu tovarne »Arrigoni« v Izoli birokratizem zato, ker je letos neke nedelje napotilo svoj kamion v vas Korte po delavce iz te vasi, da bi raztovorili 2 vagona nenadoma dobljenih rib, toda noben delavec ni hotel na izredno nedeljsko delo, skratka, ti sicer dobro stimulirani delavci so enostavno prepustili vodstvu tovarne, naj uprava sama brez

(Nadaljevanje na 3. strani)

Kovačnicam naše doraščajoče mladine šolam je treba posvetiti vso skrb

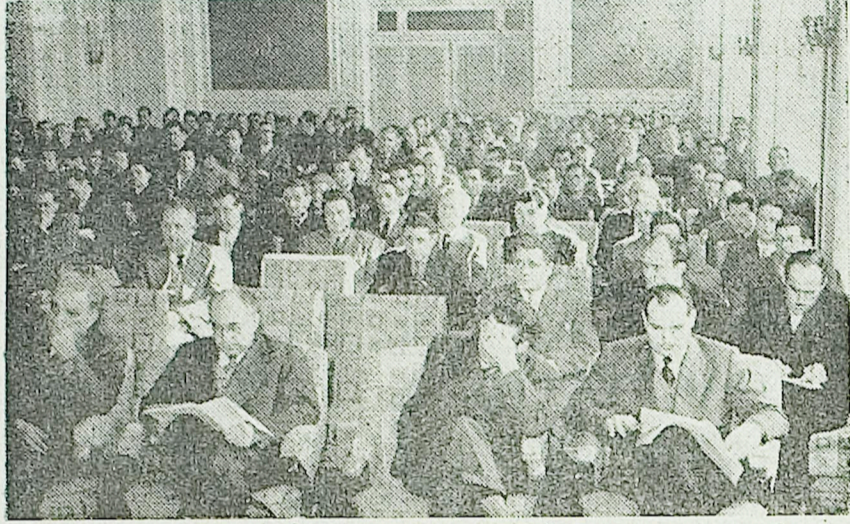
(Nadaljevanje s 1. strani)

njih reši to vprašanje 2 vagonov hitro pokvarljivih rib. »Danes je nedelja, torej ne bomo delali!« — ali ni to dejansko birokratičen od-

življenju. Posebno visoko cenimo dejavnost takšnih naših družbeno aktivnih učiteljev na vasi.

Vobče pa opazamo pri naših pedagogih - komunistih premalo sme-

losti, da bi branili pozicije marxizma. Zato njihov pouk ni življenjski. Mnogi pedagogi-komunisti ne skrbijo za lastno ideološko izpopolnjevanje, zato nimajo trdnih osnov in radi podleajo malomeščanskim vplivom. Ker ne spremljajo dovolj našega socialističnega razvoja, zlasti gospodarskega, ne morejo vnašati v vzgojo otrok potrebnih sodobnih elementov, ne prilagajajo snovi obstoječemu stanju v naši državi, saj bi na ta način lahko pouk zelo koristno poživili. So primeri, ko gredo mimo profesorja vsa dogajanja pri nas, in ko dijak konča nižjo gimnazijo, ne pozna vsebine razvoja naše narodnosvobodilne vojne in pomena ljudske revolucije. So primeri, ko absoluti naših srednjih šol ne znajo ocenjevati naprednih in reakcionarnih sil v svetu zato, ker mu tega osnovnega znanja šola ni dala. Takšno stanje bomo ugotavljali vse dotlej, dokler bo po naših šolah pri podajanju snovi, zlasti zgodovinske, prevladovala brezidejna, intelektualistična praksa, ne pa moralno-idejna, ki naj bi predvsem oblikovala miselnost dijaka.«

Delegati poslušajo poročilo

nos delavcev do podjetja, za katerega procvit bi moral vsakdo od njih čutiti polno soodgovornost? Ne mislim pa zanikati nekaterih resničnih pojavov samovolje, neupoštevanja delavskih svetov in upravnih odborov s strani naših upravnih vodstev, niti jih podcenjevanja, toda ta nevarnost se zdaleč ni tako velika, kakor je anarhosindikalizem, zahteve po najrazličnejših privilegijih in vdor kmečke stihije v naše tovarne. Kajti subjektivne sile izven tovarn so v naših novih komitejih že tako močne, da po potrebi v takšnih primerih že reagirajo in onemogočajo samopasništvo, izkoriščanje službenega položaja, nepravilne odnose do delavstva itd., čeprav so zaenkrat še dokaj odtrgane od notranjih odnosov med delavstvom glede storilnosti, proizvodnje, discipline itd.«

Zaradi važnih nalog komunistov, ki jih imajo s tem v zvezi, je tovariš sekretar obširneje govoril o vzgoji mladine in o družbenem upravljanju v šolstvu. Iz tega dela navajamo dva značilna odlomka:

»O pomenu in namenu šolskih odborov je bilo že dovolj povedanega in napisanega. Če vemo torej, da so to zelo važni organi družbenega upravljanja, ki naj usmerjajo ves mehanizem v kovačnicah naše doraščajoče generacije, naše šolske mladine, potem mi dovolite samo eno vprašanje: katera vladajoča politična stranka v svetu bi se dopustila, da bi se v tako občutljive in pomembne družbene organe vrinili njeni politični nasprotniki?!

Če hočemo uspešno vplivati na socialistično vzgojo otrok po naših šolah, moramo komunisti napraviti prelom v dosedanjem odnosu do družbenega upravljanja v šolstvu. Delo šolskih odborov — to pa je pogosta praksa — se tudi ne sme omejevati zgolj na reševanje materialnih vprašanj, marveč mora predvsem nositi pečat odločilnih usmerjevalnih posegov naprednih krajevnih elementov v šolskih odborih, zlasti glede socialističnega formiranja naše mladine.«

»Res je pa tudi, da imamo objektivne težave z delom našega pedagoškega kadra. Pomanjkanje naprednega subjektivnega faktorja se sicer z dotokom novih moči postopoma zmanjšuje, vendar pa imamo, zlasti med starejšimi šolniki tudi takšne, ki se še niso mogli otresti vseh ostankov preteklosti. V takšnih primerih je potrebna po šolah vsa budnost napredno usmerjenih šolnikov, prav tako pa tudi budnost šolskih odborov, ki naj ob slehernem primeru nazadnjaškega podajanja šolske snovi takoj odločilno intervenirajo! Zlasti na večjih šolah, kjer so pogoji za to, naj zažive aktivni komunistov, kar pa naših profesorjev in učiteljev-komunistov ne odvzema obvez, da aktivno sodelujejo tudi v svojih osnovnih in drugih organizacijah. Sicer moramo priznati, da se vse več prosvetnih delavcev, komunistov in takšnih, ki niso še člani ZK, koristno uveljavlja v javnem

Vprašanje standarda je vprašanje povečanja proizvodnje

V nadaljnjem, posebno tehtnem delu referata, je tovariš Jakopič obširneje govoril o izvajanju novih smernic v našem gospodarstvu, analiziral narejene napake in nakazoval edino pot, po kateri bomo tudi na našem področju dosegli takšen gospodarski razcvet, ki bo vsem delovnim ljudem omogočal spodobno življenjsko raven. Toda glede izvajanja novih gospodarskih smernic je tovariš Jakopič dejal, da smo pri nas vse preveč obstali zgolj pri diskusiji, zgolj pri deklarativnem odobranju novih smernic, namesto da bi skušali vsak na svojem delovnem mestu te smernice konkretizirati na svoje razmere. Nadaljeval je:

»Nasprotno pa nekateri kar tekmujejo z obljubami o olajšavah in podporah, ki da jih bodo prinesli novi gospodarski instrumenti, pozabljajo pri tem, da smo disproporce povzročali deset let, da pa jih čez noč, najmanj pa s kakršnim koli instrumentom ali dekretom ne moremo čudežno odpraviti. Za to bo potreben prav tako daljši proces — in tovariš Miha Marinko je dejal v Kranju — tudi ne lahak proces, to bo proces, ki bo postopoma izboljševal standard delovnemu človeku in to ne s formalnim dviganjem plač, izkoriščanjem konjunkturalne situacije, lovom za konjunkturalni dobiček, izkoriščajoč pri tem objektivne in subjektivne pogoje, ki često prevladujejo, temveč samo na osnovi dviga proizvodnje, na osnovi pomenitve proizvodnje, izboljšanja kvalitete in z angažiranjem prebivalstva mest, delavstva po tovarnah in kmetov po vaseh, predvsem pa z aktivizacijo vseh naprednih sil pri nas.

Posebno v našem okraju bodo težave, ker imamo prvič še povsod ogromne apetite po velikih investicijah in proračunih — to so pokazali občinski proračuni in predlogi — in pa vrsto podjetij, ki hitijo z investicijami in jemljejo sredstva kar iz obratnih sredstev, češ: sedaj je še čas, potem pa pridejo instrumenti in se ne bo dalo več! Ko pa pridejo težave zaradi plač, blokiranja računov, tedaj pa iščejo krivce povsod drugod. Včasih dobimo vtis, posebno pri takih podjetjih, ki to delajo po vsem direktivnem pisanju v listih in razgovorih, kot da sedijo v njih ljudje,

ki vodijo takšno politiko povsem načrtno, samo da ustvarijo pogoje za to, da potem lahko pred delavstvom krivijo ves naš sistem, s čimer ustvarjajo pri ljudeh načrtno brezperspektivnost.«

Ko se je nato tovariš Jakopič dotaknil dela upravnega kadra po naših podjetjih, je poudaril, da ni čudno, če imamo še vedno opravka s kriminalom, razpisništvom, anarhizmom v knjigovodstvu, finančnem in materialnem, saj imajo ponekod še vedno črne fonde, ki služijo med drugim za podkupovanje z dragimi darili — vse to pa za »prosperiteto« podjetja in za »boljše zveze«. Nadalje je o tem dejal:

Uredimo najprej to, kar imamo, ustvarimo si sredstva iz obstoječih kapacitet

»Sicer moramo ugotoviti, da smo tudi tu že naredili korak naprej, a ne zadostuje samo inšpekcija, če tu ne bodo komunisti v upravnih odborih, delavskih svetih in ostalih upravnih organih kot zavestni faktor naredili vsega, da tako delo in take ljudi onemogočijo. Našemu preprostem delavcu — in to izkoriščajo taki ljudje! — ni težko z demagoškimi parolami o vi-

obvestili. Ali pa ustvarijo za milijonske vrednosti zaloge takšnega blaga, ki ima monopolni značaj. Ko pa nastopijo zaradi tega in podjetju finančne težave in ko dobijo delavci samo 60 do 80-procentne plače, pride med njimi seveda do negotovanja. Krivci nastalih težav pa brž usmerijo to godrnjanje proti »nemogočim« uredbam. Na žalost imamo med takimi ljudmi tu-

vajati v vsakodnevni praksi. Živeči bi hoteli bolje vsi, delamo pa dejansko manj, kakor pa pred vojno, pa naj bo to v industriji ali na vasi! Našim ljudem je prišlo že v navado, da zabavljajo čez naš standard, v isti sapi se pa silno čudijo standardu na Zahodu, pri tem pa pozabljajo na nepopisno bedo milijonov brezposelnih, pozabljajo, da se tam dela več kot pri nas, da smo mi zaradi premajhne delavnosti prav tisti, ki zabavljajo. Še globoko pod evropskim povprečjem storilnosti in kvalitete, pozabljajo, da noben instrument ali dekret, še manj pa vsa sovražna gesla skupaj ne morejo dvigniti standarda pri nas. Edina resilna gesla se namreč: delajmo mnogo več, mnogo bolj štedimo, gospodarimo z razpoložljivimi sredstvi bolj pametno, gradimo le v okviru možnosti in s sredstvi, ki smo jih že ustvarili, ustvarjamo čim večjo, toda čim cenejšo proizvodnjo, to pa spet s čim manjšim številom delovne sile, borimo se za disciplino v podjetjih, borimo se proti nepoštenju, kriminalu in razpisništvu, hkrati pa pomagajmo našim množicam razumeti, da je vprašanje standarda predvsem vprašanje dviga proizvodnje in storilnosti!«

»Uredimo najprej to, kar imamo, ustvarimo si sredstva iz obstoječih kapacitet, rešimo mnoga važna vprašanja, ki nam bodo jutri zelo ovirala nadaljnji razvoj! V gospodarstvu moramo čimprej dovršiti podjetja v izgradnji. Pričeti pa ne smemo nobenih novih velikih investicij, razen takih, ki so hitro povračljive.«

(Nadaljevanje na 4. strani)

Iz poročila organizacijskega sekretariata Okrajnega komiteja ZKS na konferenci Zveze komunistov okraja Koper:

O »SLOVENSKEM JADRANU« IN NOVINARJIH

O našem listu:

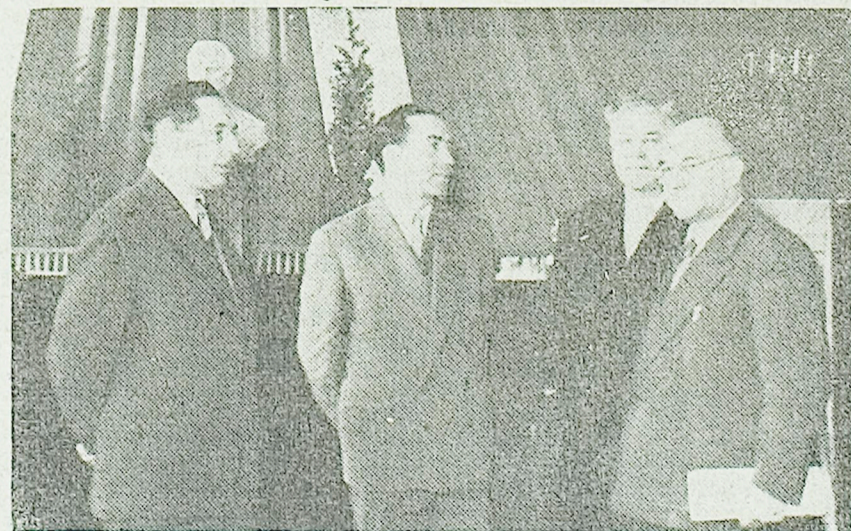
Slovenski Jadrani ima razmeroma nizko število naročnikov. Za to je več vzrokov. Prvič je list razpolagal s tako maloštevilnim kadrom, da se zavoljo tega ni mogel bolj razmahniti; ukrenili smo potrebno, da ta naš list kadrovsko okrepimo, mu s tem izboljšamo kvaliteto, hkrati pa privlačnost. Po drugi strani pa naše občinske politične organizacije napram okrajnemu političnemu glasilu niso storile svoje dolžnosti; niso mu pridobile naročnikov in niso oskrbele dopisnikov. Razen pridobivanja naročnikov je za list važno, da mu pomagamo organizirati tudi redno dopisovanje iz vseh naših krajev, podjetij in združenj, važno je redakcijo opozarjati na probleme, novice, na bistvene napake v objavljenih poročilih, saj lahko samo s takšnim množičnim sodelovanjem napravimo iz Slovenskega Jadrana list, ki bo res zrcalo in usmerjevalec vsega dogajanja na našem področju.

Posebno opozorilo velja tudi glede »Uradnega vestnika« Okrajnega ljudskega odbora Koper. To prilogo, ki smo jo uvedli v »Slovenskem Jadrani«, bi prav tako moral redno spremljati vsak član ZKJ našega okraja, saj si je nemogoče zamišljati kako naj člani ZKJ na terenu tolmačijo delo ljudske oblasti, če tega dela ne spremljajo.

O odnosu do novinarjev:

Reči pa je treba tudi nekoliko besed o mnogih primerih nepravilnih odnosov terena napram novinarjem. Oni lahko v interesu vse družbe opravljajo svojo poklicno dolžnost dobro in pravilno le ob maksimalni pomoči vseh faktorjev, na katere se obračajo za podatke, pojasnila in včasih celo zgolj za orientacijske informacije o zadevah, o katerih polem niti ne pišejo. Dogaja pa se, da nekateri odgovorni tovariši goje zelo škodljive predsodke, češ da sploh nočejo imeti posla z novinarji. Dogaja se, da zaradi nerednosti enega novinarja nekateri naši tovariši principiarno sploh nočejo več sprejemati novinarjev, kar je pogost primer v podjetjih, o katerih si je nekoč neki novinar drznil objaviti negativno oceno. Treba se je zavedati, da spada odkrivanje nepravilnosti splošnega pomena med osnovne službene dolžnosti novinarja, kar pomeni konstruktivno javno kritiko, le-to pa morajo predvsem vsi člani ZK sprejemati disciplinirano in brez vsakršnih poznejših groženj in represalij napram posameznim novinarjem ali celo napram listu, ki o prizadetih niso objavili zgolj slavošpevov. Če kdorkoli smatra, da mu je v listu ali radiu namerno ali nenamerno storjena krivica, naj po zakonu ali kakorkoli zahteva popravek, res pa je zelo nazadnjaško na takšne stvari nepravilno reagirati.

Naši politični listi in radio so javne tribune, ki naj jih sleherni komunist pošteno in vsestransko podpira!

Tovariši Albert Jakopič, Stane Kavčič, Branko Babič in Anton Ukmarič v razgovoru pred začetkom konference

sokem dobičku utemeljiti najrazličnejših sumljivih transakcij, ali pa jih prepričati, kako koristno bo, če bodo še to in to gradili. Imamo pa tudi posameznike, in to na vodstvenih mestih, ki najemajo milijonske kredite, ne da bi delavski svet ali upravni odbor o tem sploh

di komuniste. V svojem lokalizmu in ozkosti ne vidijo tudi posledic, ki jih povzročajo s svojim ravnanjem. Pri nekaterih takšnih ljudeh je razširjeno mnenje, da se njih naši zakoni, uredbe in smernice ne tičejo. Nove gospodarske smernice bomo morali z vso doslednostjo iz-

Na jugu Južne Amerike

Južno Ameriko slabo poznamo. Se manj pa slišimo o skrajnih južnih pokrajinah. Južna Amerika je dežela velikih nasprotij, bogatstva in revščine; nevarna je in privlačna s svojimi pragozdovi, plantažami in peščenimi pustami, ki jih večji del leta pokriva sneg. Južna Amerika je izrazito kmetijsko-rudarska zemlja s slabo razvito industrijo, kar je najbrž tudi poglavitni vzrok njene odmaknenosti od ostalega sveta. Da pa imajo najskrajnejše pokrajine na jugu dokaj pestro zgodovino, vam bo pojasnil pričujoči sestavek.

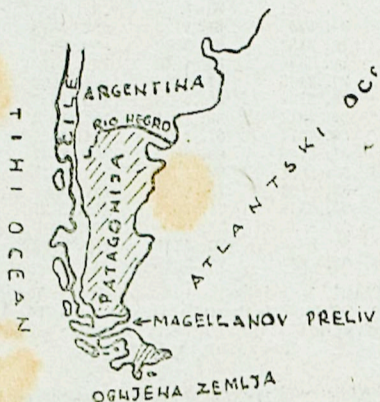
Septembra 1519. leta je v nekem portugalskem pristanišču razpelo pet galer svoja okorna jadra. Temu srednjeveškemu konvoju je poveljeval kapitan Magellan, ki je dobil od svojega kralja ukaz, naj odkrije prehod med Atlantskim in Tihim oceanom. Prehod bi moral biti po takratnih računih nekje med Severno in Južno Ameriko — danes sta oba oceana spojena s panamskim prekopom — Magellan pa je ugotovil, da ga ni tam. Objadral je domala ves južni kontinent in šele na skrajnem jugu odkril pot, ki veže oba oceana. Danes se imenuje po Magellanu — Magellanov preliv.

Vzoredno s to nalogo je Magellanova ekspedicija rodila še druge sadove: odkrili in precej podrobno so spoznali področje južnega dela Južne Amerike — Patagonijo in otočje Ognjene zemlje z največjim južnoameriškim otokom. Mornarjem, ki so ujeli prve domačine, so padla v oči najprej izredno velika stopala divjakov, zato so imenovali odkrito zemljo Patagonija, kar pomeni »Dežela velikonožcev«.

V Patagoniji so živeli takrat še Tihuelci, eno najbolj divjih plemen Indijancev. Tihuelci so bili nomadi,

katerih oblačilo je bil le nekakšen usnjen predpasnik iz kož divjih koz. Ukvarjali so se izključno z lovom. Pred mrzom in snegom so jih varovali šotori, narejeni prav tako iz kož divjih koz.

Za Patagonijo je značilna izredno ostra klima s stalnimi mrzlimi vetrovi in snegom. Zemlja je v glav-

nem neplodna, rastlinstvo zelo revno in vpliv letnih časov neznačen. Če se podamo z ladjo okrog obal Patagonije, zasledimo le manjša naselja ob morju. Morske plitvine so polne delfinov in tjunov, ob obali pa najdemo morske leve in množice pingvinov.

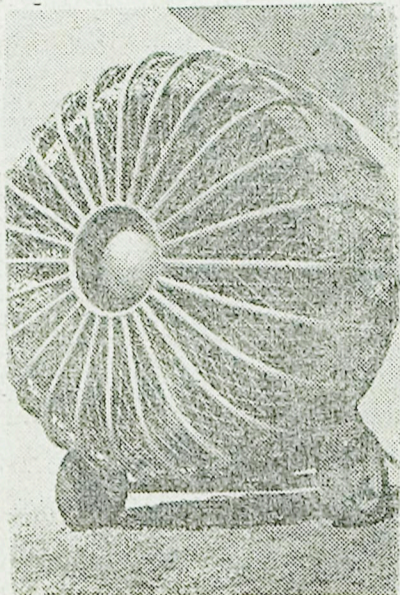
Pojav plime in oseke je ob patagonskih obalah podoben veličastni igri narave: vsakih šest ur se lahko čudimo nenadnemu in hitremu upadanju vode, kar napravi vtis, kot da se vdirajo vodne mase naravnost v zemljo. Prav tako nagel je pojav plime, ko voda zopet dere z izredno naglico proti položni obali.

Patagonija je približno štirikrat večja od Jugoslavije, ima pa le nekaj tisoč prebivalcev. Edino bogastvo te izredno redko naseljene zemlje so velike črede ovac — računajo, da jih je okoli dvanajst milijonov — ki tavajo po neskončnem prostranstvu in iščejo hrano, pogosto globoko pod snegom. Rastlinstvo je tako revno, da rabi vsaka ovca približno 10 do 20 ha površine za svoje vzdrževanje. Tudi lisic in volkov je precej, vendar niso krvoločni in ne nadlegujejo čred, čeprav so farme oddaljene druga od druge tudi 300 km in še več. Ko po štirih letih dobijo ovce majavo zobovje, jih zakoljejo. Meso in volna sta edino bogastvo Patagonije.

Prebivalci so v glavnem belci. Prvotni priseljenci, povečini pustolovci, so na najbolj nečloveški način iztrebljali domačine Indijance. Še 1920. leta so prirejali nanje prave pohode in jih v divjem lovu za visokimi premijami, ki so bile razpisane na glave ubitih Indijancev — domala iztrebili.

LEPA STAROST

Azis Agabekova iz Esentuka v SZ je pred kratkim praznovala 120-letnico rojstva. Kljub visoki starosti je še čila in zdrava in ni dolgo, ko je še delala v kolhoznih vinogradih. Rodila je 21 otrok. Ena njenih hčerk je sedaj stara 96, druga pa 92 let. Vseh vnukov ima 38.

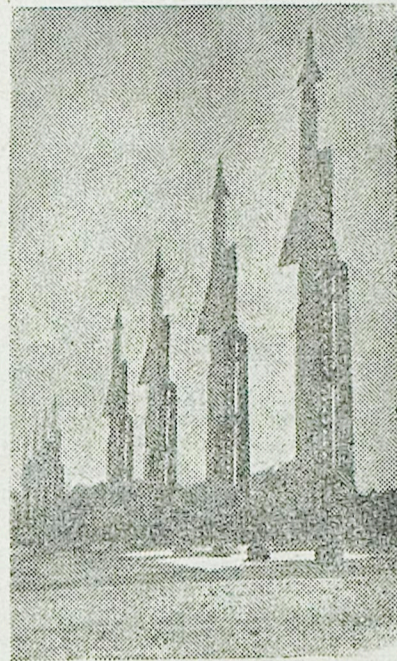
Gotovo ste že videli vihar na filmskem platnu. Napol izžerpene ljudi, ki se s poslednjimi močmi borijo z snežnim metežem, drevesa, ki se lomijo kot bilke — vse prav tako, kot bi se v resnici dogajalo. Sicer pa saj se tudi. Za to poskrbi stroj, ogremen ventilator, ki piha s takšno močjo kot najmočnejši orkan.

To naj bi bilo v zraku isto kot je na zemlji kolo. Helikopter je narejen za dve osebi in leti s hitrostjo do 100 km na uro. Vse lepo — tudi upravljati ga ni težko — le cena je še malce visoka. Stane namreč toliko kot štirje novi avtomobili.

ELEKTRONSKI MOŽGANI

Neka ameriška tovarna zdravil se je pred kratkim znašla pred veliko težavo: primanjkovalo ji je imen za vrsto novih proizvodov. Kmalu pa so prišli do sijajne zamisli. Nabavili so najnovejši tip »elektronskih možganov« za 40.000 dolarjev. »Zahtevali« so od njih, da jim navadejo vse kombinacije besed z določenimi končnicami, ki jih običajno imajo imena zdravil. Kmalu so dobili odgovor. Novih nazivov je bilo toliko, da bi lahko z njimi napolnili 42.000 knjig. Da bi nekoliko zmanjšali preveliko izbiro, so odvrgli iz kombinacije nekatere besede in namesto prvotnih 30 končnic so jih izbrali samo 10. V teku dveh ur so zopet dobili odgovor. Tovarna ima sedaj na razpolago dovolj imen. »Elektronski možgani« pa so se tudi drugače izkazali ob tej priložnosti: »izustili« so ploho besed, ki v dostojni družbi nikakor niso primerne.

»Nikea — tako so dali ime te vrste raketam — je plod več kot desetletnega dela ameriških znanstvenikov. Raketa je namenjena za protiletalsko obrambo. Dolga je nad 6 metrov, njen premer je 30 cm, Tehta nekaj več kot eno tona. Raketa je opremljena z tremi radarji, vodi jo pa jo z zemlje. Pravijo, da je to doslej najbolj učinkovito protiletalsko orožje, ker da sploh ne more zgrešiti svojega cilja.

NAJVIŠJI EVROPEJEC

Največji človek v Evropi je prav gotovo Holanec Jan van Albert, ki je visok 269 cm. Ob rojstvu je tehtal 8 kg. Nosi čevlje številka 63 in klubuk 72. Če si hoče sešiti novo obleko, mora kupiti 8 metrov blaga.

NEOVRLJIV DOKAZ

Mojster Jaka se ni branil dobre kapljice. Spoštoval je svetega Vinca in ga pridno obiskoval v njegovi obokanem svetišču. Pa so se našli prijatelji, ki bi radi spreobrnil mojštra. Med njimi je bil tudi učitelj, ki mu je učeno razlagal, kako uživanje alkohola škoduje zdravju. »Saj že vidim na tebi, kako iz dneva v dan vse bolj propadaš«, je na koncu podprl svoje prepričevanje. »Roke se ti že tresejo, vsak dan si šibkejši in če bo šlo tako naprej, ne bo dolgo, ko še žitce ne boš mogel več držati.

Jaka ga je mirno poslušal do konca, nato pa ga je povabil k sebi v klet. Tam je pograbil velik od in ga dvignil visoko nad glavo ter se zmagovito zarežal:

»Vidiš, ko sem pred mesecem dni kupil ta le sod vina, sem ga komaj premaknil. Danes ga dvignem kot igračko, čeprav sem vsak dan pridno pil!«

Ja, dragica, vse življenje se bova spominjala na te naše ljubavne sestanke.

V PRISTANIŠČU ORANA

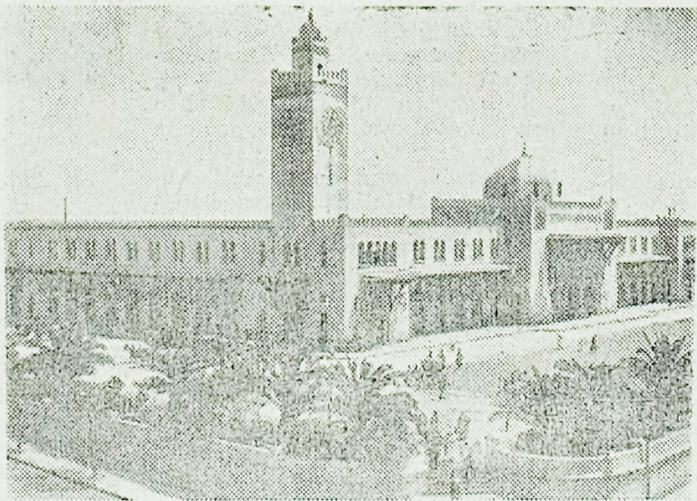
Z mlajšima Beograđanoma, slikarjem in novinarjem, sem se povzpela po strmih stopnicah na gornjo cesto. Med potjo so se nam dobrohotno nasmihali temni obrazi domačink, ki so se ponujale v zabavo. Po nekaj ovinkih med visokimi stavbami, smo bili kmalu na široki cesti samih mogočnih stavb v najrazličnejših slogih. Po cesti so drveli avtomobili, gruče ljudi so prihajale iz lokalov ali vstopale vanje. Pomešali smo se mednje in vstopili v razkošen nočni lokal. Črnski orkester je spremljal nekaj plesnih parov, ki so se tesno stisnjeni zvijali v divjem ritmu, z glavami nasonjenimi na ramena. Takoj je pristopil natakav v fraku in nam ponudil prostor blizu žensk, ki so lahko oblečene

sedele za mizo same in takoj uprle v nas svoje bistre oči. Zahvalili smo se ljubeznivosti natakarja in odšli iz lokala. Zanimalo nas je samo, kako izgleda takšen lokal na afriških tleh, pa se v ničemer ni razlikoval od evropskih nočnih zabavišč, razen morda po temnopoltih ženskah. Pot nas je vodila v središče mesta in našim radovednim očem so se odpirale nove zanimivosti. Ustavili smo se pri malem parku, kjer je našo pozornost pritegnila oranska katredala v bizantskem slogu in pred njenim stopniščem pozlačen kip franoske junakinje Jeanne d'Arc.

Ze precej smo se oddaljili, zato nam je narekovala previdnost, da se ne bi izgubili, držati se rajši smeri, ki je vodila k pristanišču. Nekoliko smo le zašli, vendar smo se kmalu znašli pred krasno stavbo s kupolo in stolpom. Njen mavrski slog nas je kljub pozni uri privlačil, da smo si jo hoteli še pobliže ogledati. Domevali smo, da je stavba morda muzej ali džamija ali pa sultanov dvorec. Kako smo bili presenečeni, ko smo ugotovili, da je ta nenavadna in slikovita zgradba oranska železniška postaja.

ZELEZNIŠKA POSTAJA V ORANU

Prehodili smo nato skoraj vse glavne ulice v središču mesta in se tako najbolje priučili orientaciji za drugi dan. Strmeli smo nad razkošjem izložb, ki se kosajo lahko z vsemi najlepšimi v evropskih centrih, nad izgledom modernih cest, stavb in velemestnih lokalov. Posedli smo na ograjenem pločniku kavarne ob eni izmed najprometnejših cest in opazovali vrvenje ulice. Iz lokala, modernega po vseh načelih sodobne arhitekture, se je skozi široka odprta okna slišala sentimentalna melodija orientalske glasbe. Avtomobili, parkirani vzdolž ceste, so se bleščali v razkošju barv prižigajočih se in spet ugašajočih se neonskih luči, last gospode v elegantnih svetlih poletnih oblekah in globoko dekoltiranih dam, ki so posedali v kavarni. Zraven se je bočil velik svetlobni napis »Central hotel«, iz katerega so prihajali in spet odhajali livrirani beli in črni strežaji in boji.

Železniška postaja v Oranu

EMIL FRELIH:

PO MORJU MED SVET

Na svoji poti po Sredozemlju je tovariš Emil Frelih napisal bogat potopis in ga tudi opremil s fotografijami. Objavili bomo v nekaj nadaljevanjih najbolj zanimive izvlečke. Skušali bomo izbrati odlomke, v katerih naš znani popotnik pripoveduje zlasti o deželah Severne Afrike, kjer je dvakrat vroče: vroče, ker je pač vroče, in vroče, ker je vroče kolonialnim silam, ki imajo te dežele pod svojo okupacijo. V deželi vre v pravem pomenu besede in francoska vlada bo imela dovolj opravka, da zadevo reši častno in v soglasju s človečanskimi načeli. Zanimivo pa je, da je tudi v teh deželah in pri tamkajšnjih narodih naša socialistična domovina zelo visoko cenjena in ugledna, o čemer se je lahko tudi pisatelj na svoje oči in ušesa prepričal. Prepustimo torej besedo kar njemu.

DVA SVETOVA

Ze iz daljave smo opazili morje raznobarnih luči v mestu, ki se lahko vzpejna v grič. Na obrežju so nas pozdravile mogočne do petnajst nadstropij visoke moderne palače. Spet ni bilo nikogar od oblasti v pristanišču. Odšli smo v mesto povsem svobodno. V pristanišču samem je majhen buffet, iz katerega je bilo slišati med kričavo glasbo govorenje in smeh. Približali smo se in skozi okno videli v prostoru skupino mornarjev v družbi razposajenih deklet. Tudi zunaj so se nam približale prijateljice noči, vendar zanje ni bilo časa ne denarja. Ogledati smo si hoteli utrip nočnega življenja v mestu samem.